

Pierre Topet «Etxahün» Bertsoak eta kantak

Pierre Topet ETXAHUN (1786-1862)

Pierre Topeten 150. urtea ospatu dugu Zuberoan irailaren 22an. Etxahun urteurren hori ospatu nahi izan dugu EGAN aldizkaria egiten dugunok ere. Horren arabera, gaur egun internetek ematen dituan aukerak gure eginik, horra, irakurle, Etxahunen hainbat bertso-poesia zuzebereraz eta gipuzkeraz. Gipuzkeraz jartzean Jon Etxaidek, Etxahunen ezagutzailerak eta miratzaileak egindako liburua eduki dugu eskuartean: *Etxahunen bertsoak gipuzkeraz*, Itxaropena, Zarautz, 1969. Baita ere, eskuartean erabili dugu "liburu-e" bildumako alea, liburu elektronikoen irakurgailurako prestatutakoa.

ÜR X'APHAL BAT 1805-1808

Ürx'aphal bat badüğü herrian trixterik,
Nigarrez ari düzü kaloian barnetik,
Bere lagün maitiaz beit'izan ützirik:
Kuntsola ezazie, ziek adixkidik.

*Usapal bat badugu herrian tristerik,
Negarrez ari zaigu kaiolan barnetik,
Bere lagun maiteak baitu utzi bakarrik,
Zuen kontsolapenez badauka beharrik.*

Oi! ene izatia dolorez betherik!
Mündian ez ahal da ni bezañ trixterik,
Ni bezala maitiak traditü dianik,
Habil Amodiua, hürün ene ganik.

*Oi! Nire izatea nahigabez beterik!
Munduan ez da inor ni bezaqin tristerik,
Ni bezala maiteak traizioz saldurik.
Hoa, amodioa, urrun neregandik.*

Traditü zütüdala deitazüt erraiten;
Bata bezañ bestia biak akort ginen,
Ene bihotza düzü zuri bethi egonen:
Kitatü behar zütüt lotsaz etxekuen.

*Zure esanaz dizut traizio egin;
Alkarrekin genuen gu biok atsegin,
Nire bihotza dago geroztikan samin,
Etxekoen bildurrez hautsi dut zurekin.*

Oi ene traidoria zer düzü erraiten?
Elhe faltsü erraitetz etzireia asetzen?
Ene flakü izanez zira prebalitzen,
Hortarik ageri'zü nunko seme ziren.

*Oi! Zer traidorea horrela mintzatzen!
Hitz faltsuak esanez etzera asetzen?
Ene flakutasuanaz zera baliatzen:
Nungo semeaq zeran hor duzu agertzen.*

Maitia nahi zütüt segreki mintzatü,
Arrazuak dereitzüt nahi esplikatü;
Bihotz oroz züntüdan osoki maithatü:
Kitatü behar zütüt, hiltzera nuazü.

*Maitia, anahi zinduket ahopez mintzatu,
Arrazoiak emanez zuri esplikatu:
Nik bihotz guziz zaitut osoki maitatu:
Zu utzi beharrez daukat heriotza gertu.*

Thunba bat nahi dizüt lürpian ezarri,
Ene khorpitz trixtia gorde mündiari,
Ene ixter begiak ditian liberti:
Akort izanen zira zü ere haieki.

*Hilobi bat nahi nuke ezarri lurpean,
Ene gorputz tristea gorde beharreab,
Nire etsaiek dezaten par egin aurrean:
Nork daki zu haiekin izango ote zeran!*

MÜNDIAN MALERUSIK (1827)

Mündin hanits malerus arauz baziraie
Bena ez ni bezainik ihur behinere;
Ene fons propiaren izan nahiz jabe,
Tristia ezari niz ihon lürrik gabe.

*Zorigaitzeko asko munduan gerade,
Baina ni hainbat denik ezta inor ere.
Neronen lurraldetan izan nahirik jabe,
Hamar urtez galerak enetzat dirade.*

Desertüko ihizik jenten beldürrez
Prekozionatzen (dira) ebiltera gordez;
Nik hurak imitatzen gaxoa nigarrez
Ene bizi tristiren konserbi beharrez.

*Eremuko ihiziak, jendeen beldurrez,
Alkarri abisatzen egoteko gordez,
Haiek bezelatsu ni, gaixoa negarrez,
Ene bizi tristea kentserba beharrez.*

Hamar urthe hontan bizi niz esklabo,
Erdiak presuetan bestik sordeisago;
Jeloskeria baten süjetetik oro
Ni ere inpatient gerthatürrik gero.

*Hamar urte hauetan bizi naiz esklabo,
Erdia prreso eta libre okerrago.
Bekaizkeri batetik guztia zen jaio,
Nahi gabe bihurtu naiz sentipen gabeko.*

Hogei eta bi urthik konplitü egünin
Hartü nin emastia ene zori gaitzin,
Eraiten ahal beitüt izan zeitala jin
Ene ürkhä bülharra gorderik alzo pin.

*Hogeitabi urteak bete egunean,
Andrea hartu nuen neronen kaltean.
Esan dezadan zerkin etorri zitzaidan:
Ni urkatzeko soka gordez altzopean.*

Ezagütü nianin zer nian erosi,
Nahi ükhen nin bortzas korrejierazi;
Bere jabe puisantak hari althe jalki
Eta ni inozenta gaztelin etzeki.

*Ezagututakoan zer nuen erosi,
Nahi izan non indarrez zuzenerazi.
Andrearen ahaideak honen alde jarri
Ra ni, errugabea, kartzelan ezarri.*

Ene lagün gaxoa bai eta flakia
Zerk othe dereizü nahasi zientzia? nahas zenzia,
Galerazi gütüzü ni eta etxia, ni eta etxaltia
Desterrin ezari familia guzia.

*Ene lagun gaixoa, zakust eroria,
Eta eztakit nola zentzua nahasia.
Galerazi gaituzu ni eta etxia,
Sabanatu azi famili guzia.*

Hamar urthez deitazü eman bürüko min,
Bai eta bost urthe igan-erazi gatzelin;
Lagünguarik gabe, nahiz han hil nendin,
Halako emazte abat nork sofri saihezcin?

*Hamar urtez didazu eman buruko min,
Ta zugatik bost urte ditut preso egin,
Laguntasunik gabe nahirik han hil nendin,
Nola bizi holako emazte batekin?*

Hamar urthez eztüzü bigatik sofritü;
Ene osaba jauna kausa izan düzü;
Nitan gerthatü dena ez balitz agitü
Behar izan zünükin gaztelin peritü.

*Hamar urtez eztuzu nigatik sufritu,
Ene osaba jaunak horla galdu zaitu.
Nigan gertatu dena ez balitz agitu,
Bahitegian beharko zenuke igartu.*

Musde Harixabalet jaun erretora
Etzünin edukiten ogendant zure lioba,
Orai sogin-izozü: hor düzü proba,
Makaleren sarjant zerbützatü zirela.

*Musde Harixabalet, erretore jauna,
Etzenuen iloba uste erruduna,
Orain aitor ezazu bixtan daukazuna,
Doilorraren morrontzan zerala jarduna.*

Ene aita fidela aurhidik hareki;
Aberastü zirie ene malürretil,
Prosesari eman, defautak eraiki:
Gisa horrez eni etxaltia ideki!

*Ene aita "zintzoa", senideak berdin,
Nire lepotik zuek aberasten jakin!
Hauzitara jo eta kulpak neri egin,
Nire etxaldea kendu arte txar hoiekin!*

Emazte dohaña! Hurak bethi birjina,
Agertzen ezpazaie frütü ereiña;
Ni ere. -ikusirik haren ekhospena
Trixtia izan nintzen, oi! Baten hartzera!

*Emakumeak dohai birjin izateko,
Hazi ereinak fruitu ez badakar gero!
Jakinik zegoela haurraren espero,
Emaztea hartzen, oi! Izan nintzen ero.*

Hanits minzatü niz ene etsaien kuntre
Nahi eztüdan erran bezürrik halere
Duda gabe estakürrik baditit nik ere
Ezpeitü Jinkuk egin gaberik batere.

*Ene etsaien kontra mintzatu naiz asko,
Baina gezurrik gabe, hortan ziur nago.
Dudarik gabe hutsak baditut nik franko,
Ezpaiuta pertsonarik horiek gabe jai.*

Barkoseko lürrian ez xerka Etxahun
Haren hatzaman nahiz zabilzenak ondun;
Bere khantoren egiten ari da Igelun,
Halako olhalterik ezpeita Ziberun!

*Barkoxeko lurreak Erxahun ez bila,
Hura arrapa nahian baitakiltza mila!
Bere kantak egiteko Igelun ari da,
Txaboletan berdinik Zuberon ez baita!*

AHAIDE DELEZIUS HUNTAN

Ahaide delezius huntan bi berset gei tit khantatü,
Ene bizitze mulde gaitza münd'orori deklaratu:
Ihuri sos bat ebatsi gabe ez eskandalik txerkhatü,
Hamar urtheren galeretan nahi ükhen naie sarthü.

*Doinu atsegingarri hontan bertsoz nahi nuke kantatu,
Nire bizimopdu tristea jendeari deklaratu:
Inori xox bat kendu gabe ez eskandalu bilatu,
Hamar urteko galeretan nahi izan naute hondatu.*

Ebili nüzü kharriketan, ene bidaje handitan,
Amorior zindaguelarik xarmagarriren huñetan,
Ixterbegiak zaudelarik eia nun sarthüren nintzan;
Bena haien oren gatik, ni maitiaren lekhian.

*Ibilik nauzu bazterretan,, Bere bidaje haunditan,
Amodioz nengoelarik kuttunarekin hizketan,
Nire etsaiak zeudelarik ia non sartuko nintzan;
Baina, haiek guztiak gatik, ni maitiaren tokian.*

Zelietako Jinko Jauna, zützaz nüzü estonutzen
Zerentako hain desbardin gütüzün heben egiten;
Batak indarrik gabe, bestiak zentzū gabe, bethi praube agitzen
Mündü huntaik bestila baiko, han denak gira bardintzen.

*Zeruetako Jaungoikoa zutzaz naiz zinez harritzen,
Zergatik hain desberdin danak gaituzun hemen egiten;
Ahulak eta zentzugabeak pobretasunez bizitzen,
Mundu hontatik besteratzgü gera guziak beredintzen.*

Mündian bagirade hanitx malerus girenik,
Bena ihur ere ez etxeakuak nik bezañ krüdel ükhenik,
Areta amak bost etxetako primü nintzan sorthürik,
Igorren naie mündüz mündü deüs nütinak idekirik.

*Munduan bagerade franko zorigaiztoko geranik,
Bainan etxeakoak inork ez izan, nik bezain gogorrik.
Bost etxetako oinordeko nintzan ni, amak sorturik,
Munduz mundu bidaltzen naute, nituen denak kendurik.*

Jinkuak maradika beza Gaztalondo Topetia
Bai eta neskatila praubetan amorio ezartia!
Nik batetan ezarri düdalakoz, izan niz desprimütia,
Egüzaitak egin zereitan ordeñiaren haustia.

*Jainkoak madarika beza Gaztalondo Topetia,
Baita neskatila pobretan maitetasuna jartzia!
Horregatik galdu baitut nik oinorde-eskubidia,
Aitajaunak puskatu zidan testamentu agiria*

Hazi behar nian phüntian lanin nintzan hasi,
Desprimüt nentzan lotsaz, nahiz aita trenderazi;
Osagarria, hari khausitü nahiz, benin galerazi:
Bizipidia gal beldürrez, hura nian irabazi!

*Hazi nbehar nuen garaian lanari ningtzaion lotu,
Oinordekotza gal bildurrez, aita nahiean samurtu.
Hura atsegindu beharrez, osasuna ere galdu,
Etorkizunaz izututa aita nuen niganatu.*

Ene aitag destinatia ükhen nian espusatü,
Erranik nahi zeitadala primajia errendatü.
Ene maite fidel ezagütia horregati kitatü,
Eta beste maiterik zian bat ene phena gei hartü.

*Ene aitag aukeratua nuen emaztetzat hartu,
Esanez berak nahi zidala oinordetza eskuratu.
Ene bihotzeko laztana horregatik zokoratu,
Ta beste maiterik zuen bat nire kaltean onartu.*

Bi hilabetez egon niz presu ene emaztia gati,
Hura xalanteki etxen; ni han nintzanez jelosi;
Ber denboran anaiek defatuez prozesa jüjerazi,
Ene hunaren gozatü nahiz, ni kundenerazi.

*Bi hilabetez egon naiz preso andrearen kulpaz,
Hura galaiarekin lasai, ni, berriz, leherturik espaz!
Bitartean anaiak, nahirik goza nire ontasunaz,
Auzia juzgaerazi zun nire kondena lortuaz.*

En'anaie maltzürra, aski hitzaiket mendeki,
Eta lehen ütziata orotan fraudaz ideki;
Orai khorpitzeko xangriek behar nik eihar-erazi:
Presuntegian hil behar diat edo amuinan bizi.

*Nire anai maltzur haundia mendekatu hatzait aski,
Oinordekotzaz jabetzeko ekinaz az pi lanari.
Orain gorputzeko tristurak behar nik igar-erazi:
Baitegian hil behar diat; bestela eskean hasi.*

Ene seme nik primütia, egin deitak traditzia,
Anaiak zeitadanin ützi-erazi Frantzia.
Adixkidez nahiz libra-eraz nentzan, egin nihauren bilaiztia,
Eta hik, hen ixilik, egin kundeneraztia.

*Nire seme oinordekoa egin didak salkeria
Anai doilorrak zidanean utzierazi Frantzia.
Lagun bidez nintzakan libra, galdu neronen partia,
Eta hik azpikeriz lortu ni kondenaeraztia.*

Musde Düffis jaun Presidenta, eta Musde Andürein jauna,
Galdürrik niz enialakoz semirekin nin deseña;
Zien letera eraman baleidake Paueko jaun jüjen gana,
Libratüren zian bere aita, bizia zor zieiona.

*Musde Düffis Presidenteaq ta Musde Andurein jauna,
Galdurik naiz ez dudalako semeen maitetasuna;
Zuen karta balute eraman Paueko jaun juezengana,
Libratuko zuketen aita, biziz zor ziotena!*

Paueko jaun jüjek balie hire finazia jakintü,
Frauderiaz hila ene yekhia bilhatu,
Enündia ez kundeneraziren, bena aita hik traditü,
Eta ni kundenerazi naik nahiz ene huna gozatü.

*Paueko jaun-juezak balira hire okerraz ohartu,
Iruzur bitartez hintzala ene lekuaz jabetu,
Ez nindukan galeraqziko; baina hik aita salatu
Nire onez gozatu nahirik ta ene kondela lortu.*

Oi jüstizia injüstua, igorri naizü herriti,
Ebatsi deitan etxaltin den anaiaren ihesi!
Ene semik ez nahi hazi, nik eman huneti:
Behar dü't hil presuntegin hil, edo bizi amuinati.

*Zuen gabeko Justizia oxatu nauzu herritik.
Nire etxaldeaz baitago anaia nagusiturik.
Ene semeak ez nahi hazi nik hari eman onetik:
Behar dut hil presondegian edo bizi limosnatik.*

Bi urthe igaran ditiat Españan pelegri gisa,
Hire ganik deüs ezin ükhenez, bizien bilha;
Orai jin nitzarik sokhorri galthoz, heltürik ezin bestila;
Ene etxerik hik igorri, erranik han deüs enila.

*Bi urte erromes bezala ibili nauk Spainian,
Hik dena ukatu ondoren nere bizi beharrian,
Orain natorkik laguntz-eske oso mixeri gorrian,
Halare etxetik bota nauk tratatuz modu txarrian.*

Bi hilabete egon nük, lotsaqz sabaletan ikhara,
Ezpenüdia hik utzi nahi ene sükhaila sartzera,
Ez hik ez hire emaztik ene ohin lotzera,
Jüstugo zia lo zedin hire küñata izorra!

*Bi hilabete luzez egon nauk ikaraz belar-bordetab,
Ezpainindukan hik utzi nahi saratzen ene sukaldean,
Ez hik, ez hire emazteak etzaten nire ohean:
Hire koinata izorraren eskubiderik ez nikan”*

Adio erraiten deizüt, ene phena-gei hartia,
Bena orai, zütüdano, zü ene kontsolü güzia!
Athorra bat eman deitazü, destrenpien erekeitia,
Ikhara zinadelarik ereinak eraiki, txistia.

*Adio zuri esatera natorkizu emaztia,
Zu bakarrik baitzaitut orain ene kontsolagarria,
Atorra bat eman didazu miseri estalgarria,
Ikara baitzinan biltzen zerorrek erein hazia.*

Zortzi urtheren erraiten deizüt bihotz-minez adio;
Haboro bizitzen ezpaniz, Josafatera artio.
Inkas eta bizitzen bagirade biak mündian oraino
Algarreki izanen gira Jinkuak berhez artino.

*Zortzi urteko joan beharrez adio dizut esaten,
Gehiago bizitzen ez banaiz, ikus arte Josafaten.
Baina oraindikan bagera biok munduan bizitzen,
Jaungoikoak bereiz artean batuak egon gaitezen.*

Semiari neionin egin photeren üztia,
Beste haurrer niezün egin ene borthen zerratzia,
Eta zü ezari neskato etxen, malerus trixtia,
Aita eta ama, sogizie zer den haurren bilaiztia!

*Seme zaharrenari eginez eskubideen uztea,
Beste haurreri nien egin ate guzien ixtea,
Eta zu neskametzan utzi, ai zer zorigaitz tristea!
Gurasoak ohartu zer den hurreiberena kentzea!*

Adio erraiten deiziet, ene haur dotherik gabik,
Ene süberte malerusak, trixtik, hola ezarririk
Har itzatzie ene gisa, pazentziareki kürützik;
Zien salbamentia hetzaz txerkha, imita Jesús Krixt.

*Ario esaten dizuet, nire haur dote gabeak,
Nire zorigaitzka zaituzte galbideratu maiteak;
Har itzazue nire gixa pazientziaz gurutzeak,
Hoiek onartzea nahi baitu Jesukristoren legeak.*

Adio erraiten dereñat, ene alhaba bakhotxa;
Etxen edü-ezan üsatü diñan kundüta,
Küñat küñater eman beria, haurrer Jinkuaren kreinta
Senharraren hun izan eta zaharraguak errespetat.

*Ario esan behar dinat ene alaba bakarra,
Etxean porta hadi beti orain artean bezala;
Koinatuei eman berea, hurrei Jaungoiko sukarra,
Senarrarekinona izan ta zaharrei gorde itzala.*

Etxahun, nausi famatia, galdü dük libertatia;
Eta orai dük trixtezia, harreki ezin-bestia;
Hire ixter-begiek aisa goihera die erria:
Amuinan behar dül ebili, edo hart` pelegri bidia.

*Etxahun, nagusi famatua, galdu duk libertadia;
Orain duk bihotzean pena ta ezin erremedia.
Hire etsaiek ditek aixa ahoratzen par irria:
Eskean ez bada erromes hartu behar duk bidia.*

Zelietako Jinko Jauna, zuri gomendatzen nüzü,
Ezi beste lagünguak akabi ziztadatzü;
Libertate, huna eta uhuriak galdürük agitzen nüzü,
Khorpitzaren gal lotsaz, mündüz mündü banuazü.

*Zeruetako Jaunko jauna zure babesa indazu,
Lagun denak utzi naute ta umildadez natorkizu.
Libertadea eta ondtrak galdurük aurkitzen nauzu.
Gorputza galdeko bildurrez, munduz mundu banoazu.*

Izan nüzü Jundane Jakan, Loretan eta Erruman;
Jente hunetzaz beinündüzün zük hazi ene errundan.
Orai ere phartitzen beniz zure othoitzez ber gisan
Haietzaz bizi-eraz nezazü malerus nizan denboran.

*Izan nauzi Jaundone Jakuen, Loreton eta Erroman,
Beti jende onen bitartez irauñ dut ene txangotan.
Orain ere abiatzen banaiz lehengo itxura tristean,
Jainko Jauna lagun nazazu ene behar orduetan!*

Khantore horik huntü dütüt Ünährirtzeko bortian,
Errumarat abiun Nintzalarik hoiak ezari heinian.
Hil banendi ere holako bidaje luzian,
Ziberuan khanta ditzazien, ene orhitmentxian.

*Bertso hauek paratu ditut Ünährirtzeko mendian,
Erromara abiatzeko prestaturik nintzanien,
Hil banendi ere menturaz halako txango luzian,
Zuberoan kanta ditzaten ene oroitzapenian.*

OFIZIALENAK

Oi laborari gaxua,
Hihaurek jaten arthua
Ogi eta ardu geñhatzen auherren asetzekua,
Halere hañ haie maite nula artzañak otsua.

*Oi nekazari gaixua!
Janaritzat duk artua;
Gari eta ardo hik biltzen, alperren asetzekua,
Hala ere hain haute maite, nola artzaiak otsua.*

Artzaña bada beztitzen,
Josliak tü gomendatzen
Zaragollen alderki bata oihal hobez ezar dezen.
Halere higatüren dizü aitzinia beno lehen.

*Artzaia bada jantziko,
Sastriari eskatuko
Oihalik sendoenarekin galtz'atzeak egiteko.
Halare gastatuko dira luzaro baino lehenago.*

Dendarik berant agertzen,
Arratsen goizik ützültzen;
Eta mündiaren jorratzen arte hartan abüsatzen
Ezpeitü jaten diana hüllantzeko irabazten.

*Jostgunak nekez lanera,
Arratsen goizik etxera;
Artean jendea jorratuz, lana daukate atzera.
Ez dute, noski, irabazten, ahora daramatena.*

Egun ürüliak oro
Idorrian nahiago.
Hanitx lan agertü beharrez, hari'oro txori lepho;
Hallikatzen balinbadüzü, zehian laur oropilo.

*Iruleak egin nahi lan,
Janari ordez, dirutan.
Hari asko egin beharrez, dena desberdin luzeran;
Harilkatzen baldin baduzu, korapilua aukeran!*

Harri giliren adreta!
Harek badaki zer phentsa:
Mürria gaxki egin eta erdiruak lohiz thapa!
Etxia lürtatü denian, harrien gaxtuak falta.

*Hargina ari da iaioiki!
Harek zer pentsa badaki:
Pareta gaizki egin eta tarteak loizez estali!
Etxea lurrera denian, harriai egin aitzakia.*

Benüser, maiastürria
Oi lan güti egilia!
Dena gaxki egin eta zurak dü estakürria!
Phasta zela adarrondotsü eta beta bühürria.

*Arotzak edo zurginak
Dira langile nagiak!
Lanean gaizki ari eta zurari kulpa guztiak!
Muina zela adarbegitsu edo zainak bihurriak.*

Eskalanpu egiliak
Ebasten tü materiak.
Zazpira sos balio dina saltzen beitä hamabia:
Ostatin jan hen saria eta etxen gosez familia.

*Eskalaproi egilia
Lapürretan duk noblia,
Zazpi xox balio dunari, jartzen prezio doblia:
Ostatuan edan saria, t'etxen gosez familia.*

Biñer batek bestiari
Estakürü eman nahi.
Zuñi bere kopadüra hobe beitziaio üdüri:
Aihen gabe nahi datinak hura beza üsü berri.

*Mahastizaleak alkarri
Hutsak ateratzen ari.
Kimatzen norbera nagusi dela zaiote iduri;
Mahasti gabe nahi dezanak, ahaiek alda bitza sarri.*

Oi taharnari fidela!
Jakile ezpaliz igela!
Arrañak juje har eta hek hitzakie kondena,
Haien etxe lejitimua guri saltzen deikiela.

*Oi tabernari leiala!
Jakile ez balitz igela!
Arraiak juzgatzaille hartuta hintzakete kondena,
Halan etxe jatorra guri saltzen ibili haizela!*

Errijent bat bada hiltzen,
Hark eztü prozesik üzten;
Huntarzünak beitätü harek heñ hun batetan ezarten:
Züntzürrin kuntrolatü eta phantzollin ipotekatzen.

*Maixuak badira hiltzen,
Eztute auzirik uzten:
Ontasun denak baitituzte toki sdeguruan jartzen:
Eztarrian kontrola eta sabelen ipotekatzen.*

Jaun aphezek etsortatzen
Karitate egin dezen.
Berek aldiz phakatü gabe hitz bat eztie erraiten;
Herriko praubik gosez eta haien ürrik erdollatzen.

*Apaiz jaunek predikatzen
Karidade egin dezaten;
Berak, berriz, pagatu gabe, hitz bat ezteute esaten;
Herriko pobrek gosez eta, haien urriak erdoitzen.*

Ilhaginak aberasten:
Arimak hañ untsa galtzen.
Phezian eta khuntietan zer ezteie hek ebasten?
Haiekila behar düke Jinkuak aizina ükhen.

*Ilaginak aberasten,
Arimari kalte egiten.
Pixuan eta kontuetan mutilak dira lapurtzen.
Hoiekin Jainkoak beharko luzaro jardun juzgatzen.*

Khinkillari suñ hütsak
Borthaz bortha dabilta.
Haien prenda ordinaria ixkilinb'eta ligeta!
Astia emazter ebatsiak igantian gero jokha!

*Kinkileru arloteak
Aterik ate zabiltzak.
Saltzeko izaten dizkitek zintak eta jostorrazak:
Andreei astean kenduak, jaten eraman jokoak!*

Oihan zañak eta guardak
Kuntzentziazko gizonak!
Xakolak bazaitze farzitzen, ihesiren tie postak;
Lagüner hareraziren bardin gaizo sinheskorrak!

*Basozainak eta guardak
Kontzientziazko gizonak!
Poltsak bazaizkie betetzen, puestuak uzten iaioak,
Ordekoen mende utzirik diru-emaile kaikuak!*

Sarjanten golde nabarrak
Dirade gizon okerrak.
Haien egitekuetarik egiten dira "Amerikak":
Aisa pergüt izanen dira haier behatzen direnak.

*Eskribauen lan-goldeak
Dirade gizon okerrak.
Haien eskolari jarraiki egiten dira "Amerikak";
Aguro lur jo nahi baduzu, aditu haien esanak.*

Sarjant eta notariak,
Oi! arnes nesesariak!
Haien elhe ülhün gezürrek nahasten gaiza txiapiak:
Ezta lagün segürragorik bertan hüsteko etxiak!

*Eskribau ta notariak,
Premizko gizasemiak!
Haien gezur ta hitz ilunak nahasten gauza garbiak:
Ezta lagun jatorragorik ustuzeko gure etxiak!*

HAUZEN BADA LABORARI

Hauzen bada laborari
Umen dozena i'et'erdil
Arthoz, bihiz eta kabalez, Ziberuan bürüzagi!
Ben'etzaie erran beharrik, berek beitakie hori!

*Hauzen bada nekazari,
Hortxe-hantxe dozena bi;
Artoz, alez eta aberez Zuberoan buruzagi!
Baina etzaie esan behar, bai baitakite aspaldi.*

Hauzeko jenten üsantxa
Espantxa dienin arrotza:
Ogi ta gazna mahañilat, harek jo dineko bortha;
Han badakie bethi danik, nula karesa arrotza!

*Hauzetarrak usadio:
Arrotzik badatorkio,
Ogia ta gazta mahaiera laster ateratzen dio.
Arrotzaren atsegingarri ezta antzekorik jaio.*

Hauzen bada jente larri;
Untsa haztik kausa hori!
Hartakoz etzeren Jinkuak eman nah'ükhen ardurik,
Lotsaz min eginen zirela bata bestiak algarri!

*Jende ederra Hauzeko!
Sano hazi diralako.
Jainkoak ardorik eman ez, beti zuzen ibiltzeko,
Beldur baitzan euren artean okasinua jartzeko.*

IDARROKI OLHA

Idarroki txabola

Idarroki olha Ziberuan da;
Artzañ baliusik hara biltzen da.
Han gerthatü izan da Etxahun gaizua,
Lagüner diezü huntü bi kobla,
Üdüritürük ezi merexi ziela.

*Idarroki txabola Zuberoan dago;
Artzain baliotsuek hara joan beharko.
Etxahun iritxi da inoiz haruntzaino,
Lagunei kontatuaz bertsorikan franko,
Merezia zeukaten uste bainago.*

Kharrikiri-borda edo «Sans quartier»,
Ai! zer lagüna hura atzin lo egile!
Bezpera gaiti dua olh'aizulat ere,
Bihamenian jiten nahasterik gabe,
Ardien berheztera beitü herabe.

*Kharrikiri bordak du guzizko patxada,
Ai! Zer elementua joateko lotara!
Bezperatik dijoa auzo-txabolara,
Goizen dator esanaz: nahastgerik etzala!
Ardiak bereizteko baitu gogo falta!*

Etxahunek dio Garairi:
"Ardien berheztera abil ordin hi!"
Harek eztüzula ezagützen berik kasi!
Nihau jun nüzü eta berhez-erazi:
Oihazokuer kobla horiek sari!

*Etxahunek orduan, Garairi esaten:
"Ardiak bereiztera zertanb etzaiz joaten"?
Harek nekez ditula bereak ezautzen!
Auzokoei neronek lagundu bereizten:
Artzain lagunak ditut nik kantuz saritzen.*

Kharrikiri-bordak zer zian egiten,
Ardiak zeitzenian bestek berhezten?
Juan eta salduan zietzün sartzen,
Berak aldiz olhalat laster egiten,
Haren lagün zena ordian laket zen.

*Kharrikiri gureak zer zuen egiten,
Bestak zizkiotenen ardian bereizten?
Noiznahi baitzitzazizkien artaldean sartzen,
Bere txabolaraino laisterka zan joaten.
Haren lagüna zena orduan bapo zen!*

Artzañ egon zenian herabereki,
Arhankara jun züzün zakiareki;
Arhan sobera janik tripa ilhorterazi,
Ardier etzeitekin aisa jerraiki,
Gai hartan hirur hogei zütian ments üti.

*Artzain egon zanean oso nagituta,
Aranetara joan zan zaku bat hartuta;
Aran gehiegi janik, tripak estututa,
Ardiei ezin jarrai galtzak askatuta:
Gau hartan hirurogei zitzaizkion falta!*

Etxahun gaizua hik aztüra bethi:
Bortian heltzekua lagün huneki!
Bazia hamar urthe edo hamabi!
Ehintzala bortian izan orai baizi,
Bena büilta baten haie aserazi.

*Etxahun gizajoak beti borondate
Mendian izateko lagunekin parte.
Ba-ukan hamar urte, hamabi ez otte?
Ez hintzala mendian izan orain arte,
Bainan luzaro gabe aserazi haute.*

Adio Lexauriri eta Idorroki!
Enaizi ekhusiko haboro jagoiti.
Aspaldin berhezirik emaztiareki,
Orai egin nahi nük borthia hireki
Otsuk janen deitzak ardik ene gatil!

*Lexuri, Idarroki, agur sekulako!
Gaurgero ez nauzute zuek ikusiko.
Andreaz bereizirik aspaldian nago,
Orain zuen utzirik banoa betiko,
Neregatik otsuek ardiak jateko!*

BELHAUDI BORTIETAN

Belhaudi mendietan

Belhaudiko bortian Organbidexk'olha,
Beren deskantsiala han ardiak alha,
Goizan ilhertzen tie olha-pen behera,
Artzañ-hor gaizua emanik gida,
Arratsen ütül ditin gomenda-eta.

*Belhaudi mendietan Organbide etxola,
Han dabilta larrean ardiak gustora;
Goizean bialdurik txabolatik gora,
Gidaritzatbaitute hartu artzanora,
Galtzeko arriskurik ez dute inola!*

Ardi horiek zütien artzañak trunpatü:
Goizan ilhert eta arratsen ez sarthü
Merkhatzale ziradin hurak abiatü,
Bere ilhik zütiela behar engajatü
Eta artzañ hoberik hen sariz proküratü.

*Ardi hoiek zituzten artzaiak larritu:
Goizen larreratuta arratsen ez sartu.
Tratalari ziraden haiek abiatu,
Beren ileak behar zituztela saldu,
T'artzain hobeak haien irabaziz hartu!*

Otsogorriin behera ardiek, lasterka:
Zalhe igaran ziren Gaztanbide ühaitza;
Besarkagiala baiko baraxtü ürhatsa,
Han arrakuntraturik Arhaneko tropa,
Artzañekila zien han hasi kumersa.

*Otsogorri behera ardiak lasterka,
Arin igaro zuten Gaztanbide erreka;
Besarkagian dute lehen geldiketa,
Arhango artaldea topatu dute eta.*

Artzañek mehatxüreki galthatü ardier:
"Murat ari zidie ihesi nausier"?;
Ardiek arrapostü - ezta hanbat eijer-,
«Berrien iruitera bagützü Pettarrer
Ahatzerik girela gure artzañ jauner».

*Artzainek mehatxuka ardiei galdera:
"Nora zoazte zuek ihesi horrela"?
Ardiek erantzuna – pentsatu bezela-
"Pettarregana goaz berri ematera,
Gure nagusi jaunek ahaztu gaituztela".*

Artzañek ardier dereie galthatü
Eia eztienez ihur bidian barathü;
-«Ttiro, Elgoihen eta Odoronda tügü
Gure igaraitian erriz borogatü
Ustez otsuek behar zien gaur gützaz aihaltü".

*Artzainek ardiei diete galdetu,
Ez ote duten inor bidean aurkitu.
"-Ttiro, Elgoihen eta Boronda ditugu
Gure goitik beheran barrezka somatu,
Ustez otsoek behar gintuztela afaldu".*

Artzañek ardier erran errespetüreki
Eia eztienez bathü Felipe Arinti;
«Bai bathü ükhen dügü Pheti Üharteki,
Biek igaraitera beikütie ützi,
Ari beitzen ebia, nahi gabez bustil»

*Artzainek ardieri honela erausi:
Filipe Araintiko al duten ikusi.
"Petri Uharterekin oraindela gutxi,
Biek aurrera joaten baigaituzte utzi,
Ebia ari zuen da etzuten nahi busti.*

Artzain hoiak diezue erran ardieri:
«Otsuek jan etzitzen, emazie gureki».
Ardien arrapostia «Mila plazerreki:
Ilhiak deitziegü emanen hūmeki,
Nahi badeiküzie sueñ hun bat etxeki».

*Artzain hoiak ardiei esaten diete:
"Otsoak ez jateko gurekin zatozte".
Ardiek erantzuna:" Bai, nahi baduzute,
Ile eta umeak hartu itzazute,
Haien trukean zuek zaitu gaitzazute.*

Artzainek ardier: «Hots Arhanera!
Han izanen zidie guriak bezala».
Ardiek arrapostia: «Zietzaz kument gira:
Artzain auherrekila üsatürük gira,
Jakinik zuek ere hala ziradiela».

*Artzainek ardieri: "Goazen Arhanera:
Han egonen zerate gureak bezela".
Ardiek erantzuna: "Txit pozik gainera:
Artzain alfer artean ibiliak gera,
Jakinik zuek ere hala zaretela".*

Organbidexkes horik jeiki zieneko,
Ardi horik Ahanen hanko karriker so;
Bertan ziren orori hasi berri galtho,
Arhanera heltü biharameneko,
Gaiari ez eginik goizan bezañbat lol!»

*Organbidetar hoiek jaiki zirenean,
Ardiak bazkan ari Arhaneko bordan.
Belaxe berri eske mon-nahi hasi ziran,
Arhanera iritxi biharamunean,
Goizeko lo ederrik etzuten gauean!*

Khantoren egiliak eztizü lanjerik
Ez bortian ez etxen gal dezan ardirik.
Batño bat beitzian arras ñaphürtürik
Bestereniala biziätürik,
Kuntentik diagozü hura libratürik.

*Bertso hoi en egileak ez du arriskurik,
Mendian nahiz etxean gal dezan ardirik.
Bakartxo bat baitzuen benetan galdurik,
Auzokoen etxera oso zaleturik,
Kontentu dago orain hartaz libraturik.*

BI AMA ALHABA

Barkoxen badira Bi ama alhaba;
Algarri segretien khuntatzen ardüra.
Hek uste gabe, heltü haier beha zena,
Etxahun zaharra!

*Barkoxen badirade bi ama-alaba:
Elkarrekin badute beti zer esana.
Haiek pentsatu gabe hurbiltzen da hara,
Etxahun zaharra.*

Alhaba amari zen erraiten ari:
«Mündi'ari zitazüt bethi trüfaz eni,
Erraiten beteidade: toû pay qu'ey toû payrî»
Zer othe da hori? (bis)

*Alabak amari bart zion txit haserre:
Mundua ari zait neri burla eta parre,
Esaten baitidate: tou pay qu'ey tou payre.¹
Horretzek nau erre.*

Auxilik alhaba! Hori dün mardalla!
Hitzaz oküpü ondun hil ziña senharra;
Hamar hilabeteren бүрин, hi jin haurra
Hirur hortzekila!

*Hago ixilik alaba, ez hori sinetsi!
Senarrak hil aurretik, haurdun nindun utzi.
Hamar hilabetera, hi sortzen ikusi,
Hiru hortz eta guzi!*

Hamar hilabete nin, sorthü nündüzünin!
Enila hura aita jarten niz beldürrin,
Aiei hau doloria eta ezin jakin
Züganik aita nur nin! (bis)

*Hamar hilabetera zuk ninduzun sortu!
Hura ez nula aita orain naiz bildurtu.
Aiei! Zer pena dudan, ezin enteratu
Nork zindun maitatu!*

Hire egüzaita, oi! gizun xarmanta!
Hareki бүрүз бүрү jan diñagü zopa;
Ordin danik badiñat bai nik bethi lotsa
Hunki zeitan kota (bis)

*Hire aitajaun hori, bai gizon jatprra!
Harrekin buruz buru jan dinat maiz zopa;
Geroztik haren beldur, ez nenkien nola
Zaindu nire gona!*

1 Zurre aita pontekoa duzu zerorren aita (bearneses)

BI AHIZPAK

Kattalina entzün diñat egia segurki,
Maitia deitañala hik nahi ideki.
Segretik behar dütün bai ützi hareki,
Nahi ezpalinbatün olhuak eraiki.

*-Kattalin entzun dinat, eta ez gezurretan,
Maitea habilela neri kendu nahian;
Harekin berriketak gaurgero utzi itzan
Nahi ez badun zigorrik frogatu benetan.*

Maider, enün ebilten ez ihuren ondun,
Ez eta huna jiler nahi ihesi jun.
Ust'ükhen balinbadün hirik diel'en'ondun,
Eztitzañala ützi ebiltera kanpun!

*-Maider, ez naun ibiltzen inoren ondoan,
Bainan honuntz badatoz, ezin ihesi joan.
Uste badun hireak ditudala alboan,
Ez diezaienan utzi ibiltzen kanpoan.*

Ai ahizpa falsia! ai hi lotsagarri!
Ene zopa hunen jaten bethi izan hiz ari!
Sorthü hintzan axuri, izateko ardi;
Bena beldür nün egin hizala ahari!

*-Ene ahizpa faltsua, hi haiz izugarri!
Nire zopa onak hik, nahi ditun janari!
Sortu hintzan axuri, izateko ardi;
Bainan beldur naun egin haizela ahari!*

AHARGO ETA KANBILLU

Ahargo eta Kanbillu,
Ardüra da hetan lanhu;
Aspaldian ebili hiza dendariaren ondun?
Gantza loditzen hasi zio, gaxua, sabel ondun.

*Ahargo eta Kanbilu,
Maiz ohi da hoietan lainu.
Aspaldi hontan badaukazu jostun polit bat katigu,
Gaixoak sabeleko gantzak loditzen hasiak ditu.*

Barkoxe Bürgübüria,
Aizuan Larragorria,
Amoros batek salhatü dizü kurrunkaz bere büria:
Zeren etzen leihoti jauzi gaizo asto bürü handia!

*Burguburua Barkoxen,
Larragorria ondoren.
Maitari bat zurrunka ari bere burua salatzen:
Asto haundia! Hobe huke saia leihotik saltatzen!*

Ebili niz Oloruen,
Olho erosten manduen;
Hüllantxiago merkexiago: olhua franko Barkoxen,
Olhua franko Barkoxen, hi bezalako astuen.

*Ibili naiz Oloruen,
Olo beharrez, erosten.
Hurbilxeago merkeago "olua" franko Barkoxen.
Hi bezalako astoentzat ditek ugari ematen.*

MARIA SOLT ETA KASTERO

Maria Solt eta Kastero,
Bi amoros zahar bero;
Hirur hogeï hamarna urthetan hartü die amorio!
Kastero jelostü denian, Maria Solt ezari kanpo.

*Maria Solt eta Kastero,
Bi amorante zahar bero.
Hirurogeita hamarna urtetan daude amorioz ero.
Kasterok Maria Solt utzi du, espak eraginda gero.*

Maria Solt dua nigarrez,
Izorra dela beldürrez,
Barnets-Bordako anderiak kontsolatü dü erranez:
Emazte zaharrik oküpü agitzen eztela araeuz.

*Mari Solt dijoa negarrez,
Izorra ote den bildurrez.
Barnetxe Bordako andereak kontsolatu du hitz onez:
Emakume zaharrik eztela inoiz halako nahigabez.*

Maria Soltek arrapostü:
«Santa Elisabet badüzü;
Saintü zahar bate-ganik oküpü agitü düzü;
Kastero ere bada saintü, hala nizan beldür nüzü».

*Mari Soltek estuasunez:
-“Santa Elisabvet zaharra zen zinez,
Bainan haurdun gelditu zen hura santu zahar baten bitartez,
Kastero ere baldin bada santu, beldur naiz galdu naizenez”.*

Kastero eztüzü saintü,
Sobera bürhauti düzü;
Elizalat juan eta taharnan egoiten dütü;
Kastero dena gatik saintü, Maria Solt antzü zira zü.

*-“Kastero santutzat daukazu?
Biraoti galanta duzu!
Elizarako atera eta tabernan egoten zaizu.
Ai! Kastero denagatik santu, Mari Solt, antzu zara zu”.*

GAZTALONDOKO PRIMA (1838)

Gaztalondoko prima anderia,
Zure senharrak erran badü egia,
Bost urthez eztiala hunki emaztia,
Haren obratik bada zük düzün frütia,
Aberti ezazü kumai haitatia
Xatharraren plazan eros dezan abitia.

*Gaztalondoko andere oinordia,
Zure senarrak esan badu egia,
Bost urtez ez dula ukitu andria,
Zuk duzun fruitua da harrigarria!
Jakinean jarri bere amauntsia,
Troxa ordez eros diezaion jazkia!*

Eretako barberaren zaldia,
Gaztalondon gaiaz ebiltzalia,
Hanko zerrallü petan itzalin gordia,
Eia nurat jüten zeian bürüzagia,
Espadeikük erraiten hik zer bait egia,
Primak izanen dik aitarik gabe frütia.

*-Eretako medikuaren zaldia,
Gaztalondon gauez ibilizalia,
Esai ilunpetan loturik gordia:
"Nora joaten uken hire nagusia?
Ez badiguk esaten garbi egia,
Haurra jaioko duk aitarik gabia".*

Ebili niz Gaztalondon esklabo
Nahiagorik egon establian lo;
Nausia zeitan juiten prima ganat gero,
Eta ni kanpun üzten haien etsaier so,
Hurak denak oro adar ezarteko,
Zeren ni nintzan egiliren lekhaio.

*-Ibili naiz Gaztalondon zigorpeko,
Ikuiluko lo nuela nahiago.
Nausia joaten maiteagana gero,
Ni, beretan utzirik etsaien mendeko;
Hainbat iskanbila andarra jartzeko,
Ni bainintzen egileen morroitzeko.*

Primak bazin jaun barberarentako
Aiharitan kapu eta ollasko;
Senhar miserabilia batian ohin lo,
Eta bestian aldiz kristelaren galtho;
Primak ordin hur xahakinak bero
Eta haiez ajüta eman gero.

*Andre oinordeak kapoi eta oilasko
Medikuarekin gogoz afaltzeko.
Senar gizajoa batzutan ohian lo,
Bestetan berriz zain labatika hartzeko.
Andreak orduan ur zikinak gero,
Etsa hartaz labatiba eman gero.*

Zure senharra adjüent egon zenin,
Balentia handirik zizün egin
Ezarten zitizün unestak gaztelin,
Ustez adar egiler fabore egin;
Orai berak badütü borontin,
Laket beitira xapel ziratiren pin.

*Zure senarra alkate ordekotzan
Panparroikeria franko eginik zan.
Bertutetsuak sartzen zitun kartzelan,
Adar egileei on egin ustetan.
Orain horra non ditun bere aurrean,
Atsegin baitira zaldun txapelpean.*

KHANTOREN KHANTATZEKO (1829) **Bertsoak kantatzeko**

Khantoren khantatzeko bada süjet berri,
Urdiñarben diela hüllan ükhen xagri;
Prima batek erosi funts bat berririk,
Kreanzier zaharrek abantzü ideki.

*Bertsoak kantatzeko begiz jo dut gaia,
Urdinarne nahigabez jantzi dela ia:
Andregaiak erosi landa ² bat berria,
Hartzekodun zaharrek harrapatu nahia.*

Omize gañetik Urdiñarbera
Jaun gazte bat jua da espusatzera;
Xalanda zahar bat oposatzera,
Berak eraman dizü sakolan papera.

*Galai bat ezkontzera Omize-Gainetik
Urdinarbera joan da goizean goizetik;
Maitari zaharra, larri, kontra egin nahirik,
Abiatu da papera sakelan sarturik.*

Espos horrek letera jaun erretorari:
Musde Behiigoitik hau deizü igorri;
Haren arrapostia huntan da ageri,
Zure espusatzia etzeitala sori.

*Galai horrek eskatzen karta apaizari:
-Musde Behiigoitik kan dizu bidali.
-Haren erantzupena dago oso garbi,
Etzaietela zurekin ezkontzen zilegi.*

Espos horrek behala, süjet zian bezala,
Jaun erretorak ziala traditü gisala,
Jakin balü zer eman zeion sakolala,
Urthukiren ziala ühaitzian behera.

*Galai mintzatu zem motibu honekin,
Erretoreak ziola traizio egin;
Zer sartu xzion patreikan garaiz balu jakin,
Botako omen zuen erriora arin.*

2 Senarraren irudi.

Espos hori behaia zaldiz hiriz hiri
Arranjü egitera andre zaharreki;
Diharü franko bazizün sakolan iruski,
Prima kumentatü, bena dihariak ützi.

*Galai hori orduan herriz herri zaldiz,
Ohaide zahharekin konpondu ahal balitz!
Zaldun jauna zelako aberatsa guztiz,
Maitea gozatu du diru franko utziz.*

Prima horrek bazizün ordian bihotz min,
Haren marraketarik aisa dügü jakin;
Bi hoge ezteliar jarririk mahañin,
Eta harek arratsen senharrik ez ohin.

*Maitaro horrek bazuen bihotzmin orduan,
Bere antsietatik diogu antzeman.
Berrogei ezteiliar mahaikide baziran,
Eta harek arratsean senarrik ez ohian.*

Basila Olivero, entzün dit batzare
Zük badüzüla bost-pa sei amore;
Ni edireiten nüzü batere bat gabe,
Bat eman izadazüt khantoren jornale.

*Basilio Olivero, edonork badaki
Nolanahi dituzula bospasei maitari;
Ni berriz aurkitzen naiz horren gose-egarri,
Bakar bat emaidazu kantu ordaingarri.*

MONTEBIDORAT JUAILIAK (1853)

Montebideora joanzaleak

Bi berseten huntzeko denbora düt hartzen
Üskal herri güzian, nahis khanta ditzen
Montebidorat dira hanits abiatzen
Bere khartiel huna, beitie kitatzen
Eta gaistuaguan, fortüna txekatzen.

*Bi bertso paratzeko denbora dut hartzen,
Euskal Herri guzian kantatu ditzaten.
Montebideora dira asko abiatzen,
Beren herri honetik baitira aldentzen
Ta txarrago batean fortuna bilatzen.*

Hau da üskaldünaren bü-mehekeria:
Hürrünian ezarteb bere sinhestia
Ustez aisago egin han aberastia.
Deüs estien lekian, zer aperentzia
Horida arrantzüra larrerat juitia.

*Hau da eiskaldunaren kaxkarinkeria,
Urrutian ipintzen gogo eta fedia,
Ustez aixago baitu han aberastia,
Deus ez duten lekuan, zer ergelkeria!
Hori da arrantzara mendira joatia!*

Gizon falsü elibat, jiten zaitze hanti
Nahiz jente erostez, zerbait irabazi.
Gero haiek laidatzen, herria askarki,
Ahalaren beharrez eraman hebeti
Bere fortünak behar hek egin sinpleki.

*Gizon faltsu batzuek zaizkie joaten,
Dirua egin nahirik jendea erosten.
Herrialde berria haiek gorai patzen
Eta engainuz haruntz dituzte eramaten.
Batzuek badakite erraz aberasten.*

Haurrak Aita eta amer deitze galerazten,
Hastera zeitzen phüntin, zerbaiten egiten,
Ustez fortünen txerkha, dütien igorten,
Berek etxen beharrak, beteitze emaiten:
Haurren gaxki ezartez, berak gaiski jarten.

*Gurasoei semeak dizkiete kentzen,
Hasteko zirenean zerbaiten saiatzen,
Ustez fortuna bila dituzte bidaltzen,
Etxean egon behar zutenak laguntzen.
Haur eta gurasoek ai zer kalte duten!*

Aitama hurak dira, ezarten nigarrez
Haurrak haboro ikhus, estitzen beldürrez;
Trete hek hitz emaiten, khuntü hartzera hez:
Lehen etzeiskitzenak, salerazi ürhez,
Emanerazten deitze, ordian gezürrez.

*Guraso haiek dira urtutzen negarrez,
Semeak sekulako galtzeko beldurrez;
Tratanteak lasaitzen haiek hitz legunez;
Lehen ez zizkietenak salaraziko urrez,
Eman-azten dizkie orduan gezurrez.*

Haur gaxo hurak dira itxasuan sartzen,
Bere galerazliak, gidatako hartzen,
Muntebidora bait, gero hek kitatzen:
Ordian hasten dira, bihotz min egiten,
Zeren bere aita et'mak, kitatü dütien.

*Haur gaixo haiek dira itsasoan sartzen
Ta beren galtzaileaz gidaturik joaten;
Montebideora gero, bakarrikan uzten:
Orduan hasten dira benetan damutzen,
Aita eta ama utziaz baitir penatzen.*

Gure aita estia, zure haurregati
Odola ixurtera, zünikina ützi,
Gük dügün estatia, unsa bazenekí,
Fi-gasto egiteko, bazünüke aski,
Gü traditü gütien, traidore hen gati.

*Gure aita laztana, Jaungoikoak badaki
Zuk maite gintuzula semeak galanki;
Guk dugun egoera ondo bazeneki,
Etsi gaitzto egingo zenuke zuk noski.
Saldu gaituzten hoiek ez gaituzte erruki!*

Gure ama trendia, gük ützia etxen,
Gure abiatzian, bihotz-min egiten,
Egün gure plañiak, Bazüntü entzüten,
Nula zure ützia, dügün deithorätzen
Nahigo güntükezü ikhusi ehorzten.

*Gure ama xamurra etxe bazterrean,
Bihotzminez zegoen gu abiatzean;
Ezin igarri diozu gaurko egunean,
Zu han uzteaz zeinen penatuak geran:
Nahiago gindukezu ikusi lurpean!*

Ezin biziz girade, jarririk esklabo,
Etxen güntialarik, gük beharrak oro:
Anaiak girade ezari soldado;
Arreben estatia, ahalkegarriago,
Haren aiphatzia zait, haientako laido.

*Ezin biziz gerade morrointzako jarri,
Etxean edukirik bizitzeko aski:
Gizonezkoak gero soldaduskan ari;
Neskatxen egoera hain da lotsagarri!
Ez aitatzea hobe edonork baitaki.*

BI BERSSET HORIEZ

Bi berseten egitez nahi düt khuntatü
Aphezek nula tien koblarik trunpatü.
Khantore egitez gütie manhatü,
Nahiz Montebidorat juaiteti baratü,
Eta prima hitzaman hobenari phakü.

*Bertso berri hauetan nahi nuke kontati
Apaizek gaituztela guztiz engainatu,
Bertsotan kantatzeko digute agiindu
Montebideora inor ez dadin avitu,
Bertsolari onena beharrez saritu.*

Bersuñariak oro ginandian ari
Khantore konposatzen, nahiz prima hori.
Apezak beiküntian gero hen jujari,
Gure berset hobenak hek beren ezari,
Eta hitzaman primaais'eraman guri.

*Bertsolari guztiok ahalegindu ginan
Kantuz ondo egiten sari hori nahian.
Apaizak baitziraden jarri epai-mahian,
Gure bertso onenez baliatu ziran,
Saria guri kenduz itxura txarrian.*

Jaun aphez abil haiek zer dire phensatü?
Guri hatzaman koblak besteri zeditü.
Intertan hek hatzaman ordian bi phakü
Üskal Heriko lehen poeta famatü,
Berset bat sekül'ukhen eztina koblätü.

*Jaun apaiz iaio haiek zer dute pentsatu?
Guri bertsoak kenduz besteei pasatu!
Eta hontan zituzten bi atsegin lortu:
Euskal Herriko lehenen poeta famatu,
Eta beertsolari bat ezereztik sortu!*

Prima eraman düzün jaun aphez adreta,
Eta zü famatürük ezari poeta,
Ziberuko haurreki ez koblaka jokha
Ezi haurrak estira zieki gal lotsa,
Bazinandie ere biak Arxipretra.

*Saria jaso duzun jaun bizkorra,
Eman dizute juezek poetaren hotsa.
Zuberoko semeekin ez bertsoan joka,
Zuek hausteko kemen baitaikagu sopra,
Izanagatik biok kargutan txit gora.*

Etxahun Ziberuan, Athillo Laphurdin,
Bürüzagi direnak, khantore egitin,
Espeikirade beldür aphezik jin dadin
Eraman leikienik hartan Üskal Herrin,
Jokhatüren deregü hek plazer dükenin.

*Athillo Laphurdiko, Topet Zuberoko,
Buruzagi gerade kantuz aritzeko;
Ez gaituzue beldur apaizez neurtzeko,
Euskal Herrian ez da inor gu hausteko,
Gogo duena betor elkar frogatzeko.*

Jaun aphez baten tz othe da hanitx itxusi
Basa kobla huntzia ürgillia gati
Kantika egitia lizate hen propi;
Hartako bazünie espiritü aski,
Ordian zünükie bai prima merexi.

*Apaiz jaun bat ez bedi ari mendi-kantuz,
Itsusi agertzen da horrela portatuz;
Eliz kanta santtutan saia bedi tajuz,
Bere izpiritua lan hortan gozatuz,
Saria merezi du horrela jokatzuz.*

Prima dian apheza estüt izentatsen,
Nun dagueen erretor, ez nun sorthürük den:
Bena bai, Elizalat duenin, erraiten
Han has dadin hobeki phedikü emaiten,
Poeta del'espeitü hanbat erakusten.

*Apaiz saritu hori ez dut izendatzen,
Non dagon erretre, ez non sortua den,
Baina elizan hasten denean mintzatzen
Hobe luke ikasi ongi predikatzen,
Poeta dela nekez baitu erakustten!*

Zelhabe Bardozeko aphez arnegata,
Aphezek gure koblak zuri eman eta,
Jari izan zira, zü, koblarien aita:
Bena janen zünian gizenago zopa,
Hartü ükhen bazünü haiek dien plaza.

*(Zelhabe) Bardozeko, apaizgai izana,
Apaizek emanikan gure beretsolana
Bertsolarietean zara jarririk aurrera,
Probetxcuagarriago litzaizuke baina,
Haien duten karguaz jabetu bazina!*

Harriet zü zirade seminarin jabe;
Bena etzirade hun koblarien jüje,
Jüjatü beitütüzü zük bersetak hobe,
Txainkhüka zuatzanak; arrimürik gabe,
Hen egilik beitsziren zure adiskide.

*Seminarioko jabe zaitugu Harrieta,
Beertsoak juzgatzeko etzera zuzena,
Saritu baitutuzu onenak bezaela,
Bertso herrenak eta baldarrak gainera,
Adiskideen alde ariti baitzera.*

Berset hoiek egin tüt jaun aphezen kuntre,
Nahi bada debotak dütüdan net maite:
Arropa hura dinak auz behar lüküte
Ertzokeriak ützi, ükhen karitate,
Mündiri erakutsi ükeiten berthüte.

*Bertsuok egin ditut apaizen kaltean,
Nahizta zintzo direnak maitatu benetan.
Apaiz denak behar du itxura hobean,
Erokeriak utzi, karidade izan,
Ta nonahi erakutsi beertuttea zer dan.*

BAROXEKO ELIZA(1859)

Egün Barkoxen beita
Libertitzeko besta,
Jaun erretorak emanik berak beität sùjeta.
Bi kobla khantatù nahi tüt , soniareki aldika.

*Gaur Barkoxeko plazan
Ai zer festa jarri dan!
Jaun Erretoreak gaia emana dut aukeran,
Kanta ditzadan bi kobla soinuarekin txandan.*

Gure Jaun erretora
Dügü Jaun khorpitz gora!
Jinkuak ere egin zian bihotzez ere hala,
Bortxa ikhusirik beita harez jente aphala.

*Gure erretorea
Gorputzez da luzea;
Bainan Jainkoak egin zun txit haundikizalea,
Txarkeriaz baitarabil haren jende pobrea.*

Barkoxeko eliza
Handi eta eder bastiza.
Erretorak fitsatürrikhan bada jaunen plaza,
Haren maniz ezpeitioke hanti praubik entzün meza.

*Barkoxeko eliza,
Haundi etea bortitza;
Erretoreak jarririk han da jaunen egoitza,
Bertatik jende pobreak ez dezake entzun meza.*

Praube bat izan düzü
Jaun haien khantin sarthü,
Bi jaun handi hara jinik, hura artin baratü:
Jaun rretora frit horrez hüllan desesperatü.

*Pobre bat, hontan, zaizu
Jaunen tokian sartu.
Bi haundizki hara joanik, hura bertan gelditu:
Erretorea horrekin guztiz da amorratu.*

Meza zinian hasi,
Praubia zian ikhusi,
Bi jaun handi haien artin, bere arropa txarreki:
Igorri elkherazlia, sabre handireki.

*Meza zenian hasi,
Pobria zuk ikusi,
Bi jaun haundien artean zarpatsu ta itsusi;
Haren aginduz, orduan, jaun batek aterazi.*

Praubia zenian jalkhi
Bere afruntiareki,
Jun zeion zerbaiten galthoz, nahiz beztitü hobeki;
Baratzian hura gorde, ezpeitzin nahi ikhusi.

*Pobria ertetzean
Apal ta lotsapean,
Arropa hoberik zuen, joan zitzaion eskean,
Bainan, hau ez ikusteko, gorde zen baratzean.*

Praube hura da izan
Zazpi erresumatan;
Bai eta ere meza entzün bi mila elizatan;
Barkoxen ükhen afruntia ihunku aphezek ez eman.

*Pobre hura da izan
Hamaika erresumatan;
Baita ere meza entzun bi mila elizatan;
Apaiz irainik jaso du Barkoxen bakarrikan.*

Izan nüzü Sen Jakan,
Loretan eta Erruman,
Aita Saintien meza entzün kardinalen artian:
Jazki txarrez egon arren, inork ere ez deus erran.

*Izan naiz Konpostelan,
Loreton eta Erroman,
Aita Santuan meza aitu bi kardenal artean,
Jazki txarrez egonarren, inork ere ez deus esan.*

Barkoxen besta berri
Lehen günin besta handi.
Zuk galeraz ükhen duzu kostuma eder hori,
Desplazer egitia gatik hanko popüliari.

*Barkoxen Bespa Berri
Festa haundi zen beti,
Zuk galerazi izan duzu ohitura eder hori,
Nahigabe emateagatik hemengo jendeari.*

Jinkua zelin bada
Zü elizan bezala,
Lehü ederren haitatzez khargüdünak gora,
Gü taula petan girateke, jente gradoz aphala!

*Jainkoa bada Goian
Zu bezala elizan,
Leku ederrak hautatuz, aberatsak gainian,
Gu, berriz, jende apala, egon beharko behian.*

Barkoxeko neskatilak
Ezin egin phastoralak!,
Atsolbitü beharrez hıgatürık oski zolak,
Eta orobat haier so gitera jin zirenak.

*Barkoxeko neskatxak
Ezin ein phastoralak!
Absoluzio beharrez urratuko zapatak,
Halaber haiek ikusten izan ziraden denak.*

Atür hurak balira
Izan düke alhaba,
Eta bestela eman baleiz orok present bedera,
Absolbiturik ziratin Barkoxek aphezekila!

*Izan balira artistak
Haundikien alabak,
Edo opari bat behinik behin eramanik bakoitzak,
Seguru absolbituko Barkoxeko apaizak!*

Barkoxeko kunsellian
Dira phena handian,
Aphezen ezin ezariz kuntent diren alojian:
Musde Merzi ezar-izazü zük zure jauregian.

*Herriko kontsejuan,
Dira pena haundian,
Apaizak ezin ezarriz leku eroso batian.
Alkate Jaun, jar itzazu zure etxe ederrian.*

Alemanak beitira,
Españulak bezala,
Bere pekuen mendekus eta ürgüllüz gora,
Zük erakusten deiküzü kasta hartarik zirela.

*Aleman izaera
Españolen tankera,
Behekoekin zital eta harrokeriz sobera,
Zük erakusten diguzu kasta hartako joera.*

Gure erretor berria,
Juanak ez üdüria:
Haiek bisitatzen beitzien jente miserablia,
Zük aldiz ezin ikhusi elizan ere praubia.

*Erretore berria,
Joanen antzik gabia:
Haiek bisitatzen zuten jende mixerablia,
Zük, berriz, elizan ere ezin ikusi pobria.*

Barkoxen sarthü zinenin,
Ükhen zünin «hunki jin»;
Ustез gizun hun batez düntzera ginandin:
Bena plazer dükezügü, juaiten zirenin.

*Barkoxen sartu zinan
Ongi Etorriz aukeran,
Gizon zintzo ta zuzen bat zintugula ustean,
Bainan, ai zer atsegina aldentzen zarenean!*

Gure Jaun erretora,
Nuiз dükegü plazera
Zure juiten ikhustekua ez ützül gein seküla?
Eztügü nigarrik eginen azken bi juner bezala.

*Noiz, Jaun erretorea,
Izango guk suertea
Zu joaten ikustekoa, behin betiko, ordea?
Eztufu negar egingo, eduki hortan fedea!*

Barkoxeko aphezak
Oro dirade manexak,
Ezkinia ükhen ahal Ziberuko artzañ bat,
Prauben eta aberatsen afable lizatekin bat.

*Barkoxeko apaizak
Denak dira manexak.
Ez al genitzake eduki Zuberotar direnak,
Pobreen eta aberatsen gogoko lirakeenak?*

MUSDE TIRAZ (1860)

Musde Tiraz zük enaizü
Nahi ükhen kobesatü
Zeren tüdan Barkoxeko
aphezen khantorik huntü;
Hez plañitu zirelakoz
zihauk ükhenen dütüzü.

*Musde Tiraz, zuk didazu
Aitortza neri ukatu,
Nik baititik Barkoxeko
Apaizen kantak moldattu.
Horren kejaz zzarelako,
Orain zerorrek aditu.*

Eskiulan Musde Tiraz
Plañuz entzün ditit zützaz,
Bethi ziradila galthoz,
arranda beitüzü eskaz,
Mila lüzez eztirozü
urthin zure büria haz.

*Eskiulako Munde Tiraz,
Kejak entzunb ditut zutzaz,
Beti zeradela eske,
Errenta baituzu exkak,
Mila luz urtekoz ezon
Beharrak ase inolaz.*

Sei hilabete düzu egin
Eskiulara zirela jin;
Gerozti sei barrika ardu
edan tüzü ordenari,
Beste sei ükhen bazüntü
bardin edan beitzüntükin.

*Sei hilabete badira
Apaiz zaudela Eskiulan,
Geroztik sei barrika ardo
Edan dituzu segidan,
Beste sei izan bazenitu,
Denak ustuko abailan.*

Omizen egon zinandin
Mila lüs ttipi batekin;
Bena Eskiulan behar düzü
zamaría ere hazi;
Beste mila lüs herriari
behar düzü emanerazi.

*Omizen egon zinen lehen
Mila lusekin egoki,
Baina Eskiulan zuk behar
Zaldi bat ere eduki:
Beste mila lus behqarko
Herriak eman zintzoki.*

Eskiulatarrak kuntzebi
Musde Tiraz dela handi!
Satifatzeko behar dila
mila lüs emendü hori,
Zeren kapita zakia
beita largatzen zahartziari.

*Musde Tiraz dela haundi
Eskiulatarrak sinetsi!
Ase dadin behar baitu
Mila lus gehiagoz bizi,
Zahartu dela baitzaio
Sabela gogotik hazi!*

Musde Tirazen Jinkua
Thipiñan handi kozina;
Haren Ama Birjina
ollaki salda gizena,
Eta haietarik landa
ardu eta likür huna.

*Musde Tirazen Jainkoa
"Eltzeko" eder guria;
Harentzat Ama Birjina
Oilaki salda lodia,
Eta hoezaz gainera
Ardo eta likoria.*

Musde Tiraz behar düzü
Bikaritto bat galthatü,
Hari lanak eragin eta
zihaurek untsa phausatü,
Zeren lan egitia
partida handia düzü.

*Musde Tiraz behar duzu
Bikarriotxo bat eskatu,
Hari lan eragin eta
Zerorrek deskantsu hartu,
Lan egite horrek, noski,
Alderdi onik ez baitu.*

Sarrantzeko aphez saintik
Dira zü bezañ jakintsik;
Hek emanik amust oroz
Jesüs errezebitzen dit;
Egün oroz juan banendi
ükheitek'esparantxa dit.

*Sarrantzeko jaun apaizak
Dira jakintsuak guztiz;
Haien eskuz bi astero
Jesus hartzen dut egarritz,
Halatsu hartuko nuke
Egunero joango banintz.*

Eskiulan Musde Tiraz,
Barkoxen Musde Zenmartzo,
Hurak biak perfekt dira,
bai, herri aizuentako,
Bena Jinkuk lagün bitza
hoiek nik maitha artino.

*Eskiulan Musde Tiraz,
Musde Zenmartzo Barkoxen.
Hoiek biak onak dira
Aparte egon daitezen;
Bainan, nahi lan izango
Nik hoiek inoiz maitatzen.*

MUSDE HEGOBE

Hunki jin, Musde Hegobe!
Üskal Herrik dü ühüre
Pariseko lehen süjet bat ikhus zitzagün zü hebe;
Zuri hunki jin egiteko gü baginande kapable!

*Ongi etorri Musde Hegabe!
Euskal Herriak dizu ohore,
Pertsona haundi bat Parisekoa ikusirik hain dotore.
Beldur naiz baina zu agurtzeko nire hitzak diren pobre!*

Pariserik Samatzera
Zure engürían jin zira.
Erregeren proküradorik egin batzarri ederra
Eta plazerreki hedatü here mahañin tahalla.

*Paris hortatik Samatz-aldera
Gu bisitatuz etorri zera.
Erregearen ordezkariak egina dizu harrera,
Baita atseginez zabaldu ere bere mahiean mantela.*

Musde Clerissa jaunari
Zirade galthoz ezarri
Nahi zünükiala entzün zunbait üskaldün koblarri:
Etxahun deizü huna harek Barkoxerik erakharri.

*Musde Clerisa zaldun jaunari
Omen diozu egin eskari
Pozik entzungo zenukeela zenbait euskal bertsolari:
Etxahun dizu harek honera Barkoxetik erakarri.*

Üskal herriko jentia,
Jente jakite txipia!
Bortü hoietan eztizügü Pariseko talentia,
Bena anderetan badügü han eztien berthütia!

*Euskal Herriko gure jentia
Jakitatez da oso urria,
Mendi hauetan ez baita hango talenturik, alegia,
Baina andretan hemen badugu han eztuten bertutia!*

Parisen bada andere
Zunbait unest düda gabe;
Bena Üskal Herriko hoiek, oro halako dirade
Nahi bada jaun gazte propik maite dütien hek ere.

*Parisen bada andre ederrik
Bertutez oso istimaturik;
Euskal Herriko guziak baina horrela dira hazirik,
Halare hauek maite dituzte galai gazteak gogotik.*

Üskal herriko anderik
Dirade izarren parik;
Kolare argi, begiak argi eta aisik haien aidik;
Bethi ere hobe gozua bortü ondoko aragik.

*Euskal Herriko emakumiak
Zeruko izar paregabiak:
Kolore gorri, begiak argi, lirain eta pozgarriak:
Beti ere du gozo gehiago menditar den haragiak.*

Zure aita Zen Parisen
Nausi poeta ororen;
Eztüzü ez miraküllü, zük ükhenik ere talent,
Azi hunak frütia halako beitü ekharten.

*Zure aita da Paris guzian
Nagusi, poeta denen artian:
Ez nau harriotzen zu ikustea talentuz haren bidian,
Azi onaren fruitua baita etortzen gixa berian.*

Jaun gaztiak paseiari,
Hegobe zü hala ari;
Holako arruket bat bazünü zure etxian gaiari,
Etzinateke haboro nahi «tour de Franzan» ebili.

*Zaündun gazteak ibilizale:
Jaun Hegobe, zu hala zeerade;
Pagusotxo nat ai zuk bazenu etxean gai-igaraile,
Frantzian zehar beti bidajez ibiliko ez zinake.*

Musde Hegobe gaztia,
Sütilitatez bethia:
Khorde egiten bazeneza oküpa espiritia,
Üskal herriko anderetan zure lükezü haitia.

*Musde Hedabe gazte prestua,
Adimen argi ta burutsua:
Gorte egiten okupatuko bazenu izpiritua,
Euskal Herriko neskax artean a zer aukeera goxua!*

Musde Hegobe pharkatü,
Ezpazütüt satisfatü;
Pariserat heltü zienin, han erranen derezü
Barkoxeko iñorantenak deitzüla khantorik huntü.

*Munde Hegabe, otoi, barkatu,
Zu atsegintzen ez badut lortu.
Parisera joan zaitezenean, lagun artean zabaldu,
Nola barkoxtar ezjakinenak dizkizun koplak paratu.*

SOHÛTAKO EZTEIETAN (1841)

Barkoxerik horra niz egün Sohütara
Ene herritar diñen felizitatzera,
Ezagütürik ezi merexi ziela
Holako süjet nublek mahañin bi kobla.

*Barkoxetik joan naiz gaur Srhuetara pozez,
Nire herritar prestuak zoriondo nahiez;
Bidezkoa zen, noski, airtortzen dut zinez,
Bertsoak kantatzea haundizkion ospez*

Felizitazten zütüt, kunpaña nublia
Eta zü berheziki, Madama Jülia;
Libertirazten düzü zük egün mündia
Eta irus ezarten alhaba lilia.

*Zorionik beroenak, familia noblia,
Batez ere zuretzat. Andere Julia:
Alaitasunez duzu gaur jarri herria
Eta atseginez bete alaba maitia.*

Madama, zü zirade hun handi düzüna,
Zure mereximentik emanik fortüna.
Zure haurrer zirezü galdü aita huna,
Bena ez haien gida bizi deno ama.

*Andrea, zuk daukazu ondasun haundirik,
Merezimentuz, noski, fortuna eginik.
Zure haurrei zaiote aita galdu goizik,
Bainan haien gidari ama dago zutik.*

Irus ezarri zira andere Adela!
Zurekila beitüzü espos bat ederra,
Unest eta saña, zü ziren bezala:
Hura züzün Madamak nahi zin plazera.

*Andereño Adela, zoriontsu zera:
Zurekin baitaukazu senar bat ederra,
Zintzo eta zentzuzko zu zaren bezela;
Horixe zan zuretzat amak nahi zuena.*

Felizitazen zütüt, esposa lilia;
Zure ama düzüna emazte handia;
Harek maite zilakoz haurren uhuria
Egün hartürük zira espusa nublía.

*Zorionak har itzazu, emazte gaztia,
Zure ama bai dela andre bat haundia!
Harrek maite baitzuen haurren ohoria,
Oraindanik zaitugu emazte noblia.*

Dürollanten liñiaz nüzü orai mintzo:
Haiek die fedía erlijionientako;
Hirur jaun izan tüzü aita elizako,
Bat aphezküpü eta biga arxebixko.

*Durollanten leinuaz orain nadin mintzi,
Haiek erlijioa zaitu dute tinko:
Hiru jaun izan ditu Aita elizako,
Bi artzobispo eta beste bat obispo.*

Madamak diozü Dürollanti erran:
—«Sorthürük izan zira ni nizan khanberan;
Nik ere sorthü beitütüt zunbait alhaba han,
Hetarik nahi deizüt espusa bat eman.»

*Andre Juliak dio Durollanti esan:
“Sorturik izan zara neronen logelan,
Nik ere sortu baitut zednbait alaba han,
Haietatik nahi dizut emazte bat eman”.*

Dürollantek diozū eman arrapostü;
–«Sohütako herrian laket izan nüzü;
Hortakotz nahi deizüt alhaba bat hartü
Ni sorthü jauregian ebil nadin üsü».

*Durollantek erantzun zion honelatsu:
“Sorhuetako herrian ni naiz zoriontsu;
Horregatik nahi dizut alaba bat hartu,
Sortu nintzen etxera nahi baitut bihurtu”.*

Muntauterik zirenin jin espusatzera,
Sohütako herrian handi zen plazerra.
Herria jin zereizün bidila partzera;
Tabal, müsika eta soldaduekila.

*Muntautetik etorri zinen ezkontzera;
Sorhuetan badago horren oroimena.
Herri guztia irten zitzaizun bidera,
Atabal ta musika, hura zen harrera!*

Jauna zure gradua düzū abokatü,
Zure izpiritia nahiz oküpatü;
Zü ziren jüstiziak bethi nahi dizü,
Zure abisen arau prozesak jüjatü.

*Merezimenduz, jauna, zaitugo letradu,
Izpiritua lanez nahirik okupatu.
Zu zauden emamahiak beti nahi izan du,
Zure iritzibidez auziak juzkatu.*

Berthütia denian nubleziareki,
Hura düzū ürhia diamantareki,
Dürollantek batizü hurak bereki,
Zeren ezagün beita bihotza mihiti.

*Bertutea denean nobletean loratzen,
Urrea diamantez dela iduritzen.
Halaxen da Durollant dohai hauez jazten,
Hitzetatik gizona baita ezagutzen.*

Adela, sarthü zira Dürollanten kastan
Ebilliren beitzira uhure handitan,
Haren askazi nublen jauregi orotan
Heben eta Muntauten zihaurienetan.

*Adela, sartu zara Durollanten kastan,
Gaurgero bizitzeko ohore haunditan,
Haren ahaide nobleen jauregi guzitan,
Hemen eta Muntauten, nunahi zuenetan.*

Jauna, uhurez zira zure ezteietan,
Üskal Herriko lehen süjeten kunpañan;
Eta estranjier ere zunbait badüzü han,
Arauz adixkide badüzü orotan.

*Jauna ohorez zara zure eztaietan,
Euskal Herriko lehenen pertsonen artean;
Erdaldun jendea ere badago tartean:
Adiskiderik asko duzu bazterretan!*

Adela, egün zira hanitx plazerretan,
Zure espusareki zure ezteietan;
Jinkuak hel zitzala egüngo jeietan
Oraiiko (ber) lagünaren khantin zelietan.

*Adela, gaur zaitugu atsegin eztitan,
Senar on baten jabe zure eztaietan;
Jaungoikoak zaitzala, egunen batean,
Gaurko lagunarekin jarri zeruetan.*

Madama, hanitx jente badüzü mahañin,
Zük orori ederki egiten hunki jin;
Jinkuak ber batzarri deraizüla zelin
Zure heriotzeko orena jin denin.

*Andrea, jende asko daukazu mahaiean,
Zure harrera onez, alaitasunean,
Jaunak azken ordua hel dakizunean,
Zeruan har zaitzala era berdinean.*

Juitiekila deiziet erraiten
Ünione hunian bethi bizi ziten
Ene errespetiak deiziet eskentzen
Jin nintzan bidetik nüzü abiatzen.

*Agurtzeko garaian nator esatera,
Elkartasun onean bizi zaitezteela.
Nire kunplimentuak har itzazue eta,
Etorritako bidez joan nadin etxera.*

HILTZERAKO KHANTORIA

Nahi balin bagira hil eta salbatü,
Arte huntan behar gira kunbertitü,
Bekhatü egiteko kostüma kitatü,
Leheneko eginetzaz nigarretan sarthü,
Berriz ez lerratü,
Ahalaz begiratü,
Untsa kobesatü,
Hiltziaz orhitü:
Denbora juanez geroz ezta profeitü.

*Nahi badugu kristauok hil eta salbatu,
Bizi garen artean behar oneratu;
Bekatu egiteko ohitura baztertu,
Lehenago gaizki eginez negarrez damutu,
Berriz ez okertu,
Kementsu oroitu,
Ongi konfesatu;
Denbora joanda gero balio ezpaitu!*

Hebeti juanez geroz ezta preofeitürik:
Eternitatiak eztü ürhentzerik.
Zunbat arima diren han kundenatürik!
Sekül'ez esperantxa hanti jalkhitzerik!
Hetaz orhiturik,
Umiliaturik,
Edtsenplü hartürik,
Gira harritürik,
Nuiz nahi juaiteko mündü huntarik.

*Hemendik joanda gero ezta probetxurik:
Egiazko bizitzak ez baitu azkenik.
Zenbat arima diren han kondenatgurik!
Esperantza galduta ertetzeko handik!*

*Haiez oroiturik,
Txis umilaturik,
Ejenplu harturik,
Gero harriturik,
Noiznahi joan behar baitugu mundu honetatik.*

Ikhus dezagün zer den gure izatgia:
Deüseer'ezta mündü hontako bizia!
Utzi dezagün arren gur'ertzokeria,
Et'untsa edsamina gure kuntzentzia:
Beste mündian da
Gure jüjatzia,
Jinkuen justizia,
Oren lazgarria!
Eternitateko denboren luzia!

*Ikus dezagun zer den gure izatia!
Deus ere ezta mundu hontako bizia!
Utzi dezagun, bada, bide galgarria,
Eta ongi aztertu geron kontzientzia:*

*Gero da auzia,
Gure juzgatzia,
Jainko justizia,
Ordu txit larria!
Betiko Bizitzaren uraute luzia.*

Jaunak igorriren dü zelütik mezia:
Mezülera beitate gure hiltzia.
Hura jinez gerozti, juan behar gira;
Gure jüjazalia han prest izanen da:
Gure obra hunen
Bai eta gaxtuen
Guzien arabera
Jüjatüren gira:
Memento lazgarriak ordian dira!

*Zerutik bialduko mandatu Jainkoak,
Mandataritza digu eingo Erioak.
Hura etorritz gero, joan behar enetxoak
Gure Juezarengana garbitzera zorrak:
Hantxen obra onak
Bai eta gaixtoak
Izango neurtuak
Jaungoiko Ahaltsuak:
Orduan guretzako zer estuasunak!*

Andere dena Maria, birjina garbia,
Zure lagünguaren beharrian gira!
Ofensatü badügü zure Semia,
Zure Semia eta gure jaun handia,
Gitian ümilia,
Denboraz balia,
Eternitatziaz
Orhitzen bagira,
Zelüko borthak zabaltüren dira.

*Andre dena Maria, birjina garbia,
Zugana gatozkizu laguntasun bila!
Mindu baldin badugu zerorren Semia,
Zerorren Semia ta gure Jaun haundia:
Gaitezen umila,
Denboraz balia;
Geroko bizia
Bekigu argia,
Ta zeruko ateak zzabalduko dira.*

FILIFEÑEKUAK

Khantore berri eli bat nahi tit khantatü,
Süjeta ere zer den hetan deklarätü
Ürxaphal gaixo bati zer zaion agitü,
Lümarik ederrena betzaio faltatü.

*Bertso berri batzuk nahi ditut kantatu,
Hauen bitartez gaia zer den deklaratu:
Usapal gaixo bati zer zaion gertatu,
Lumarik ederrena baitzaio faltatu.*

Ûrxaphal gaxo baten oi! zer doloria!
Galdü dizü lagüna, kitatü herria,
Desertian ezari bere egoitzia,
Ala nik ükhen düdan fortüna trixtia!

*Usapal gaixo batek, ai! Zer nahigabia!
Galdu baitu laguna, utzi sorterria.
Basamortuan jarri egoitza berria,
Horra, nik izan dudana fortuna tritia!*

Ûda lili ejerra, oi xarmagarria!
Tallaz perfeita eta bilho hollia!
Orai jiten nitzaitzü adio erraitera:
Itxasoz banuazü fortüna egitera.

*Uda lore ederra, oi zoragarria!
Gerriz hain egokia ta ilez horia!
Orain esaten dizut adio maitia,
Itsasoz banijua fortunaren bila.*

Itxasoz juaiteko abisak ükhen tüzü,
Ideia mehe hori othoi utzazü:
Orai artin bezala biziko gütüzü,
Bestela heriua kausatü deitazü.

*Itsasoz joan zaitezen nork berotu zaitu?
Ideia kaxkar hori, otoi, utz ezazu:
Orain arte bezala biziko gaituzu,
Bestela heriotza nigan aurki duzu.*

Ûda lili ejerra ez egin nigarrik:
Bardin ez ahal düzü orai profetürik:
Ene lagünak dira bortitan sarthürik
Eta ni ezin pharti, maitia, züganik.

*Uda lore polita ez egin negarrik,
Ezpaituzu izango hortik probetxurik.
Nire lagunak dira menditara joanik,
Eta nik ezin alde, maitea, zugandik.*

Etzitiala pharti ez bihar artino,
Zerbait arranjü egin artino;
Nahi züntüket bai mintzatü orano,
Elhesta gitian egin ordü deno.

*Etzazula aldegin egun batzuetan,
Elkarrekin moldatzen saiatu gaitean,
Nahi nizuke hitz egin bihontzat onean:
Mintza gaitezen orain, garai den artean.*

Errak amodiua, ni ganik nuz hua?
Hilerazi gabetarik, othoi, abilua!
Eztizadala gal osoki gogua,
Xurit eztaxidan gazterik bilhua.

*Esan, amodiua, noiz hoa nigandik?
Sufrierazi gab, joan hakit ondotik!
Ez diezadakala gal gogoa osorik,
Txuritu ez dakidan ilea gazterik.*

Amodiuak nizü apha! egotxi,
Ezpeitüt esperantxa seküla erremeti,
Intertenitü bai promes hunez bethi,
Engajatü ondun bestentako ützi.

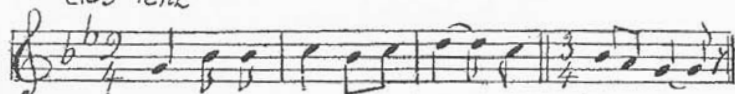
*Amodioak nau ni tratatu txit gaizki,
Esperantza baitaukat galdua aspaldi:
Engainutan eduki nau, hitz ederrez beti,
Harek agindu baina, besteentzako utzi.*

Mündian malerusik

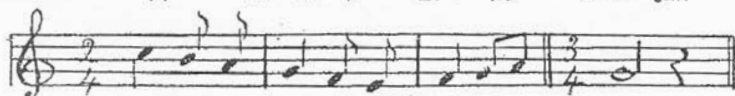
Mün-di-an ma-le-ru-sik ha-nitch ba-gi-ra-

de

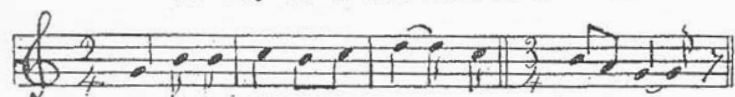
Ahaide delizius huntan

Tres lent

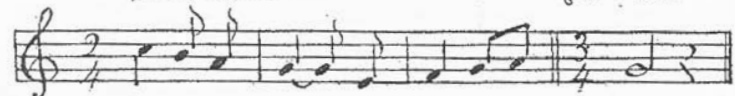
A-hai-de de-li - zi - us hun-tan

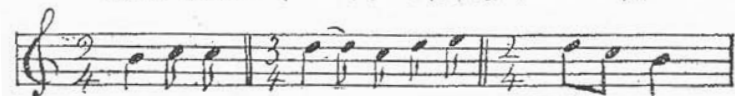
bi ber-set na-hi tüt khan-ta - tü

E-ne bi-zi-tze mul-de gai-tza

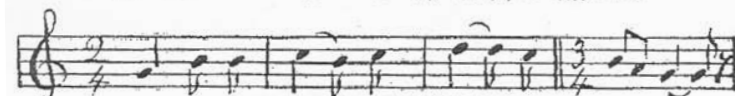
münd'o-ro-ri de - kla - ra - tü

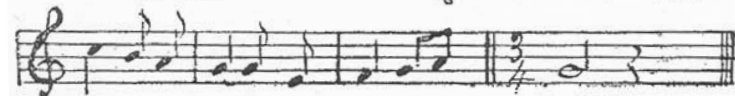
I-hun sos bat e-ba-tsi ga-be

ez es-kan - da - lik tcher - ka - tü

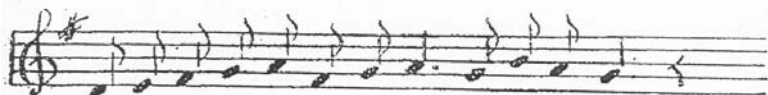
Ha-mar ur-the - ren ga - le - re - tan

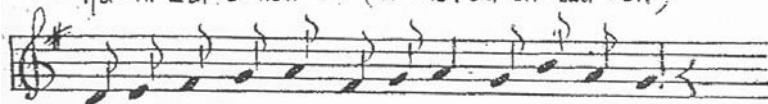
na-hi u - khen nai - e sar - thü

N.B. — On trouvera une variante de cette mélodie dans le *Cancionero Popular Vasco* de Dn R.M. de Azkue (tome 1, p. 73).

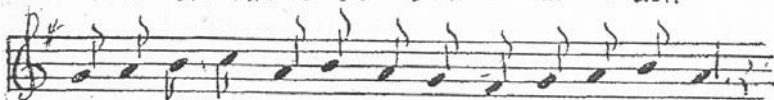
Amodio gati (Etchandi)

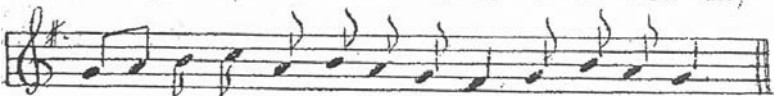
Hu-ni zai-o-nak be-ha-tzen dü en-tzü-nen,

I-ri-chi-bau-ko se-mi-a nu-la hil den

E-tchan-di Ga-rin-da-ñek bai-tü e-ho Mau-len,

mer-kha - tü-ti ü-tzül-tzi-an, bi-den ga-ñen

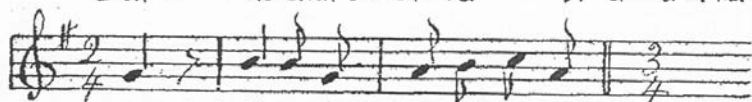
Barkocheko eiiza

E-gun Bar-ko-chen bei-ta li-
 -ber-ti-tze-ko bes-ta, jaun
 Er-re-to-rak e-ma nik be-rak bei-tüt
 su-je-ta, bi ko-bla Khan-ta-tü na-hi
 tüt, so-ni-a-re-ki al-di-ka.

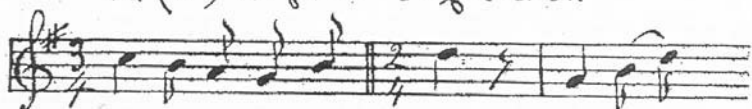
Bi ama-alhaba

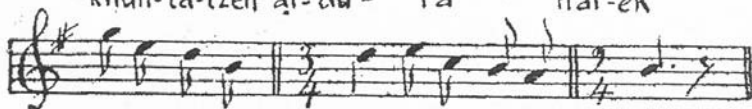
Bar - ko-chen ba-di-ra bi ä-ma al-ha-

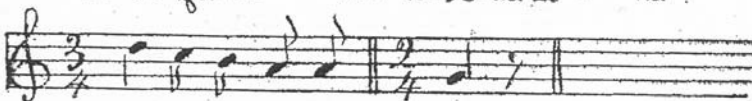
ba (bis) Al-gar-ri se-gre-ti-an

khun-ta-tzen ar-dü - ra Hai-ek

us-te-ga-be hel-tü be-ha ze - na !

. E-tcha-hun-cha-har - ra .

Bi berset dolorusik

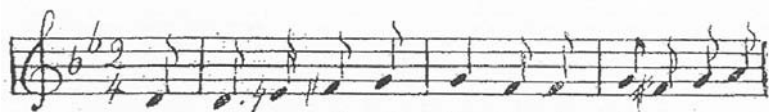
lent

Bi ber-set do-lo-ru-sik na-hi tüt khan-ta-
 -tü Pla-zer dü-zi-e-la-rik jen-te hu-nak be-ha-
 -tü Ber-ro-gei e-ta lau ur-thez i-zan. niz per-
 -se-gi-tü E-ni. nun e-tzai-ta-da-ni-an
 fa-mi-li-a je-los-tü O-roz ar-ne-ga-tü-
 -rik na-hi nü-zü phar-ti-tü

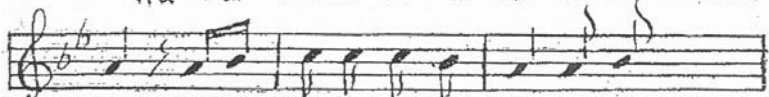
Defis

Fe - li - zi - ta - tzen zü - tüt Mus - de Defis ju - ji -
- a De - par - ta - men - dü - ko sü -
- je - ten li - li a I - rus es - ti - ma
mi - ro - zü jau - na e - ne bü - ri - a E -
- man a - hal ba - ne - za - zü me - re - chi u - hu -
ri - a

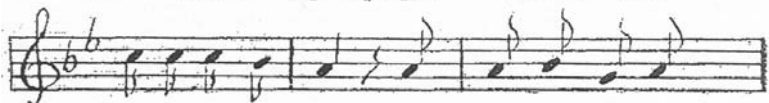
Gastalondoko neskatilak

Ha-mar e-tche-ka-la-ba ba-di-ra-de ai.

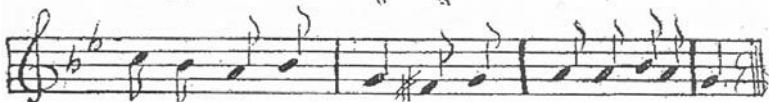
-zo Nurk zer es-ta - kü-rü di-

-an di-ra-de so Al-gar-ga-na bil

e-ta er-ri e-gin ge-ro Oi!

zer den-bo-ra ho-ri ez-tait nuiz ar-ti-no

MARIA SOLT TA KASTERO

Maria Solt ta Kastero bi a-mo-ros za-har be -
ro Ma-ri-a ros za-har be-ro. hi-ru-ro - gei ha-mar-na ur-
te-tan har-tu di-e a-mo-ri-o Kas-te-ro je-lors-tu
ge-ro Ma-ri-a Solt e-sa-rii kan-po.

The musical score is written in treble clef with a 3/4 time signature. It consists of four staves of music. The first staff begins with a C major chord and a G7 chord. The second staff has a C major chord, a 3/4 time signature change, and a G7 chord. The third staff has a G7 chord and a C major chord. The fourth staff has a G7 chord and a C major chord. The lyrics are written below the notes, with hyphens indicating syllables that span across notes.